

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента

Починок Наталії Володимирівни

**на дисертаційну роботу Псьоти Вікторії Олександрівни на тему
«Обліково-аналітичне забезпечення публічних закупівель в закладах
освіти державного сектору», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Основним завданням ефективного управління установами та суб'єктами господарювання державного сектору є забезпечення раціонального та ефективного витрачання та використання бюджетних коштів, значна частина котрих спрямовується на придбання товарів, робіт, послуг шляхом реалізації процедури публічних закупівель. Суттєве значення в цьому процесі відіграє інформаційна база прийняття управлінських рішень, основу якої складає система обліку. Відповідно наукові дослідження та практичне вирішення проблем формування системи бухгалтерського обліку та аналізу, здатної задовольнити вимоги стейкхолдерів публічних закупівель в наданні інформації зрозумілого формату та обсягу з врахуванням необхідного часового лагу є безумовно актуальними.

Визначивши метою дисертаційної роботи поглиблення теоретико-методологічних положень та розробку науково-практичних рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу в системі публічних закупівель в умовах сталого розвитку в закладах освіти державного сектору, здобувачем було вирішено наступні завдання: ідентифікувати суб'єкти публічних закупівель у взаємозв'язку із суб'єктами бухгалтерського обліку у державному секторі та

суб'єктами освіти з метою створення базису для інформаційного забезпечення аналітичних процесів; здійснити систематизацію стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до запитів на інформацію, яка формується в системі бухгалтерського обліку; визначити місце управлінського обліку у системі публічних закупівель, обґрунтувати функції та принципи управлінського обліку у системі публічних закупівель; удосконалити класифікацію публічних закупівель відповідно до сучасного законодавства, вимог бухгалтерського обліку та організації планування, проведення та аналізу публічних закупівель умовах сталого розвитку; обґрунтувати сутність публічних закупівель як інтегрованого об'єкта бухгалтерського обліку; ідентифікувати лот, як об'єкт управлінського обліку та розробити методику обліку лотів; розвинути організаційні засади забезпечення аналітичних потреб закупівельного процесу у закладах освіти державного сектору на предмет дотримання принципу безпечної транспарентності; удосконалити внутрішню систему організації обліку публічних закупівель в закладах освіти державного сектору; запропонувати шляхи впровадження екологічних критеріїв у публічні закупівлі, розробити методику оцінки ефективності закупівель у закладах освіти державного сектору; розробити методику оцінки ефективності окремої закупівлі в закладах освіти державного сектору. Вирішені завдання прямо корелюють з отриманими науковими результатами, що складають наукову новизну.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних тем кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка»: «Розробка методики оцінки ефективності публічних закупівель» (державний реєстраційний номер 0120U105737).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі.

Обґрунтованість наукових положень дисертаційного дослідження підтверджено застосуванням фундаментальних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання задля отримання теоретико-методичних положень з удосконалення системи обліку та організації публічних закупівель у закладах освіти державного сектору. Змістове

наповнення дисертаційної роботи містить логічний виклад матеріалу та відповідає заявленому об'єкту та предмету дослідження. Значний обсяг використаних літературних джерел та практична реалізація наукових положень дисертації свідчать про ґрунтовність, комплексність та прикладне значення дослідження.

Науковий інтерес становлять розроблені в першому розділі «Теоретико-облікові аспекти забезпечення публічних закупівель в установах державного сектору» методичні підходи до класифікації суб'єктів публічних закупівель (розпорядники бюджетних коштів, підприємства-монополісти, некомерційні підприємства) шляхом порівняльного аналізу суб'єктів державного сектору та суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі та суб'єктів освіти, що дозволило систематизувати стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до інформаційно-аналітичних потреб управління (за ознаками: внутрішні та зовнішні, з прямим та непрямим фінансовим інтересом), з метою прийняття рішень щодо планування та проведення закупівель на рівні окремого суб'єкта публічних закупівель, стратегічного планування, комерційних потреб, контролю за дотриманням законодавства (рис.1.2).

Достатньо обґрунтованою дисертантом є потреба впровадження методики відображення операцій з публічних закупівель в обліку шляхом введення додаткових об'єктів обліку: «Прийняті зобов'язання за цільовим фінансуванням розпорядників бюджетних коштів» та «Прийняті зобов'язання за цільовим фінансуванням державних цільових фондів» (с. 84), що надасть можливість відображати суму економії бюджетних коштів, отриману внаслідок пониження ціни пропозиції на торгах за непрямыми закупівлями.

До значимих здобутків автора можна віднести пропозицію розглядати публічні закупівлі як інтегрований об'єкт бухгалтерського обліку, який поєднує господарські процеси та господарські засоби системи обліку та складається з таких елементів як лот, процедура закупівлі, розрахунки з учасниками та замовниками (с. 99). Відображення такого об'єкта в системі управлінського обліку з врахуванням принципу безпечної транспарентності забезпечить всіх

учасників процесу релевантною інформацією та сприятиме подоланню корупції у системі публічних закупівель.

Заслуговує на увагу вдосконалена процедура організації обліку публічних закупівель шляхом розробки запропонованого дисертантом внутрішнього положення про закупівельну діяльність (додаток Д), в якому визначено функціональні обов'язки членів тендерного комітету (ініціатор, закупівельник, агрегатор, тендерник) під час планування та підготовки закупівель, що дозволить регламентувати порядок планування та проведення публічних закупівель через взаємодію всіх учасників закупівельного процесу та формує інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень.

Запропонований здобувачем методичний підхід щодо формування стартової ціни лоту (ринковий метод, аналоговий, проєктно-кошторисний) (рис. 2.13) з метою запобігання необґрунтовано завищених цін на лот в умовах низької конкуренції під час здійснення публічних закупівель враховує сучасні підходи та методи ціноутворення, а також світову практику формування ціни предмету закупівлі за кошти платників податків і, відповідно, вимагає внесення змін до українського законодавства про публічні закупівлі.

В актив автора також слід віднести запропоновані шляхи впровадження екологічних критеріїв закупівлі на стадії планування та розміщення закупівлі в системі (с.158).

В умовах необхідності ефективного використання коштів платників податків особливе науково-прикладне значення становить розроблена дисертантом методика аналізу публічних закупівель, придбаних за рахунок цільового фінансування на капітальні видатки на рівні окремої закупівлі (непрямої закупівлі) шляхом застосування інтегрального показника ефективності за двома напрямками: ефективність організації закупівельної діяльності установи та ефективність використання предмета закупівлі із застосуванням моделі детермінованого факторного аналізу. Така методика, на основі проведених досліджень автором (табл. 3.8), дозволить здійснювати оцінку по кожному контракту, виявляти недоліки як в організації публічних закупівель, так і в процесі використання предмета закупівлі.

Проведена наукова експертиза дисертації свідчить про науково-обґрунтоване та практично апробоване доведення заявленої здобувачем гіпотези дисертаційної роботи.

3. Основні наукові результати дисертаційного дослідження та їх наукова новизна.

Наукова новизна заявлена в постановці проблематики наукового дослідження загалом та відображена в основних положеннях дисертації. Науковим результатом дослідження є теоретико-методичне обґрунтування чинних і розроблених, апробація та впровадження практичних рекомендацій з удосконалення системи обліку та організації публічних закупівель у закладах освіти державного сектору.

До основних наукових результатів, які містять елементи наукової новизни та представлені до захисту, віднесено:

- ідентифікацію суб'єктів публічних закупівель у взаємозв'язку із суб'єктами бухгалтерського обліку у державному секторі та суб'єктами освіти;
- систематизацію стейкхолдерів публічних закупівель відповідно до інформаційних запитів;
- удосконалену класифікацію публічних закупівель відповідно до сучасного законодавства, вимог бухгалтерського обліку та організації планування, проведення та аналізу публічних закупівель в умовах сталого розвитку;
- обґрунтування функцій та принципів управлінського обліку у системі публічних закупівель;
- визначення публічних закупівель як інтегрованого об'єкта бухгалтерського обліку;
- вдосконалення організаційних засад забезпечення аналітичних потреб закупівельного процесу у закладах освіти державного сектору на предмет дотримання принципу безпечної транспарентності;
- удосконалена внутрішня система організації обліку публічних закупівель в закладах освіти державного сектору;
- впроваджені екологічні критерії у публічні закупівлі;

– вдосконалену методику оцінки ефективності окремої закупівлі в закладах освіти державного сектору.

4. Практичне значення наукових результатів.

Практичне значення дисертаційної роботи дисертанта зумовлене актуальністю дослідження, а також науково-практичним вирішенням теоретико-методичних положень обліку і аналізу проведення публічних закупівель в умовах сталого розвитку, забезпечуючи ефективність використання ресурсів. Викладені наукові результати адаптовані до прикладного використання. Зокрема, здобувачем впроваджено результати досліджень стосовно системи організації публічних закупівель у практичну діяльність Новоград-Волинського промислово-економічного технікуму (довідка № 1167 від 17.12.2020 р.). Рекомендації з організації публічних закупівель впроваджено у практичну діяльність КНП «Новоград-Волинське міське територіальне медичне об'єднання» (довідка №1728 від 25.08.2021). Практичні рекомендації щодо класифікації публічних закупівель та використання екологічних критеріїв закупівель впроваджені у закупівельну діяльність комерційного підприємства ПП «Звягель-Буд» (довідка № 386 від 26.12.2020 року).

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані здобувачем у 18 наукових працях загальним обсягом 8,9 друк. арк. (авторський обсяг – 7,08 друк. арк.), із них 7 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 6,80 друк. арк. (авторський обсяг – 5.74 друк. арк.), у т.ч. 1 стаття у наукових періодичних виданнях, включених до наукометричної бази SCOPUS, загальним обсягом 1,59

друк. арк.; 10 – у матеріалах і тезах конференцій обсягом 1,55 друк. арк. (авторський обсяг – 1,34 друк. арк.).

Публікації повною мірою відображають основні наукові результати дослідження. При оприлюдненні наукових результатів дисертантом дотримано вимоги п. 9, 11, 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 6 березня 2019 р., № 167, а також наказу МОН України № 1220 від 23.09.2019 року «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, що надає автору право на публічний захист дисертації.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому позитивно подану до захисту дисертацію Псьоти Вікторії Олександрівни, вважаємо за необхідне відмітити окремі зауваження та дискусійні положення:

Визначений підхід автора до трактування публічних закупівель як процесу закупівлі товарів, робіт і послуг в умовах забезпечення сталого розвитку (с. 26) обумовлює необхідність реалізації концепції сталого розвитку шляхом забезпечення економічності та екологічності публічних закупівель, а також задоволення соціальних потреб платників податків. Однак за текстом роботи не розкрито процедуру та напрямки реалізації соціальної функції публічних закупівель.

Вважаємо дискусійним запропоноване на с. 102 визначення поняття «лоту» як об'єкта управлінського обліку, що обліковується у складі активу підприємства державного сектору у результаті проведення процедури публічних закупівель, оскільки лот не є результатом процедури публічних закупівель, а попередньо визначеним предметом замовником, щодо якого буде проведено переговорну процедуру, відкриті торги тощо. Відтак, для управлінського обліку це плановий показник вартості (очікувана вартість) товарів, робіт, послуг суб'єкта державного сектору, котрий може суттєво відрізнятися від аналогічного фактичного показника.

Важливим та актуальним питанням, піднятим здобувачем є необхідність вдосконалення чинної методики визначення стартової ціни закупівель. Однак в роботі відсутні методика та чіткий алгоритм визначення вартості відповідно до запропонованих методів (ринкового, аналогового та проєктно-кошторисного) (с. 131). Зрештою запропонований проєктно-кошторисний метод вважаємо складовою ринкового, оскільки ДБН визначають норми витрачання ресурсів на БМР, а їх вартість вираховується на підставі ринкових цін.

Окрім цього, у запропонованій автором калькуляції стартової ціни за проєктно-кошторисним методом (рис. 2.14) не враховані витрати, пов'язані з підготовчими роботами щодо участі в тендері, зокрема оплата за послуги електронного майданчика, підготовку тендерної документації тощо, безпосередньо пов'язані зі збутом товарів, робіт (послуг); плата за подання тендерної пропозиції, тарифи якої визначено Порядком функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків, оплата інших послуг авторизованого електронного майданчика та витрати на підготовку тендерної документації, котрі є складовою витрат на збут.

В цілому зазначені недоліки не знижують науково-практичної цінності положень дисертації, висновків і рекомендацій, проте вони є підставою для обговорення в дискусійному порядку під час захисту дисертації.

7. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Псьоти В. О. на тему «Обліково-аналітичне забезпечення публічних закупівель в закладах освіти державного сектору» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне і прикладне значення. Тема дисертаційної роботи є актуальною. Автором на підставі виконаних досліджень і розробок здійснене комплексне вирішення наукової і практичної задачі.

Автором одержані нові науково-обґрунтовані результати, які є певним внеском у вирішення проблеми обліково-аналітичного забезпечення публічних закупівель в закладах освіти державного сектору. Можна стверджувати, що завдання дослідження виконані. В цілому дисертація засвідчує, що її автор

володіє науковими підходами і вмінням поєднати їх з практичними цілями господарювання.

Дисертаційна робота відповідає профілю спеціалізованої вченої ради і спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Робота оформлена відповідно до чинних вимог. Оpubліковані наукові праці достатньо повно відображають результати, одержані автором дисертаційної роботи, а статус друкованих праць відповідає вимогам до такого виду публікацій.

На підставі зазначеного вважаємо, що дисертаційна робота заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 6 березня 2019 р., № 167, а її автор – Вікторія Олександрівна Псьота – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського
національного університету
кандидат економічних наук, доцент

Наталія ПОЧИНОК

Підпис *Наталія Починок*
Завіряю:
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ *Алла Сашка*